

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

**Materialet fra det 2. konsultasjonsmøtet mellom regjeringen og KS
25. april 2023**

1	Det 2. konsultasjonsmøtet i 2023	2
2	Tverrgående temaer	2
3	Kostnadsberegningssaker	12
4	Lovmedvirkningssaker	13
5	Bilaterale avtaler.....	14

Vedlegg:

1. Oversikt over kostnadsberegningssaker i konsultasjonsåret 2023
2. Oversikt over lovmedvirkningssaker i konsultasjonsåret 2023
3. Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler per april 2023

1 Det 2. konsultasjonsmøtet i 2023

Tema og forberedelser

Hovedtema for det 2. konsultasjonsmøtet er reformer og utbygging av det kommunale tjenestetilbudet. Møtet gir dermed departementene anledning til å konsultere og informere KS om aktuelle saker. KS gis anledning til å komme med synspunkter, merknader eller innspill til enkeltsakene og til arbeidet med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren kommende budsjettår. Enkeltsaker vil kunne bli omtalt i kommuneproposisjonen for 2024 og i statsbudsjettet for 2024. Det er også aktuelt å omtale saker som skal fremmes i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2023 (RNB).

Departementene og KS har anledning til å drøfte saker i bilaterale møter. Problemstillinger og konklusjoner fra slike prosesser kan likevel tas opp på det 2. konsultasjonsmøtet. Det er et mål å løfte fram de viktigste sakene til behandling. Konsultasjonsmøtet er forberedt av et sekretariat sammensatt av KS og departementene.

Dokumentets innhold

I kapittel 2 framgår saker med sektoroverskridende temaer som partene har ønsket muligheten til å drøfte eller knytte kommentarer til på møtet.

I kapittel 3 omtales aktuelle kostnadsberegningssaker, og det gis en samlet oversikt over kostnadsberegningssaker i vedlegg a. I kapittel 4 omtales ordningen med lovmedvirkning. Oversikt over lovmedvirkningssaker står i vedlegg b.

I kapittel 5 omtales status for prosesser knyttet til reforhandling og forslag om nye bilaterale avtaler. En oversikt over alle bilaterale avtaler ligger som vedlegg c.

Les mer om konsultasjonsordningen på Kommunal- og distriktsdepartementets hjemmesider på regjeringen.no og ks.no.

2 Tverrgående temaer

2.1 Personellbehov i helse- og omsorgstjenesten

Innspill fra KS

Helsepersonellkommisjonen har, tydeligere enn noen gang før, synliggjort at fremtidens gedigent største utfordring er å sørge for tilstrekkelig og kompetent personell til helse- og omsorgstjenestene – og hvis vi skal ha sjanse til å lykkes krever det handling nå.

Bærekraften i tjenestene defineres av tilgjengelige personellmessige og finansielle ressurser. Kommisjonen konstaterer at det virker å være en økende avstand mellom befolkningens forventninger og bærekraftige helse- og omsorgstjenester.

Det vil ikke være mulig å bemanne seg ut av utfordringene - og kommisjonen peker på seks tiltaksområder som kan medvirke til å beholde og utvikle bærekraftige helse- og omsorgstjenester over hele landet. KS er særlig opptatt av å løfte frem og ha dialog med regjeringen om noen av disse områdene.

Organisering, oppgavedeling og arbeidstidsordninger

Helsepersonellkommisjonen løfter frem behovet for å organisere arbeidet på nye måter, jobbe smartere, utnytte kompetanse bedre og bygge kompetanse fra bunnen. De peker på helse- og omsorgstjenestenes behov for generalister – ikke minst i kommunene. Kommisjonen foreslår å sette i gang et systematisk og forpliktende kvalitetsutviklingsprogram som skal fremme arbeidet for bedre organisering av arbeidsprosesser og riktig oppgavedeling i helse- og omsorgstjenestene over hele landet. Programmet foreslås å være en utvidelse av Tørnprosjektet, som i dag drives av KS og er rettet mot omsorgstjenestene i kommunene. Det foreslås at programmet finansieres med 300 millioner kroner per år i ti år.

KS har to spørsmål til regjeringen:

Hvordan kan regjeringen bidra til å styrke posisjonen og anseelsen for den viktige generalistkompetansen som kommunene trenger?

Tørnprosjektet har svært lovende resultater så langt. Hvordan kan regjeringen og KS samarbeide om å tilrettelegge for den viktige utvidelsen kommisjonen peker på?

Teknologi og digitale løsninger kan redusere behovet for personell

Helsepersonell må ha tilgang til relevant og riktig informasjon i sanntid for å kunne yte forsvarlige helsetjenester. KS mener det er behov for et felles og samlende løft i kommunene, og at systemer som kan effektivisere arbeidet for personellet må prioriteres. Prosjektet «felles kommunal journal» må realiseres gjennom utprøving og stegvis utvikling og erfaring.

Det er behov for å diskutere finansiering. KS mener at tilrettelegging av nasjonale e-helseløsninger for samhandling mellom ulike aktører er en del av samfunnets kritiske infrastruktur, og bør bekostes av staten.

Hvordan tenker regjeringen å prioritere i det videre arbeidet med teknologiske løsninger?

Gode prioriteringer for en bedre bruk av tilgjengelig personell

Helsepersonellkommisjonen behandler først og fremst spørsmålet om hvordan tilbudet av og tilgangen til helsepersonell kan styrkes. Vi er opptatt av at alle nivåer, politiske og administrative, må ha et forebyggende og systemrettet fokus. Helsefremmende tiltak og tiltak som kan bidra til å redusere behovet for tjenester må prioriteres høyere enn i dag.

Det er behov for å styre ressurser og kompetanse dit den trengs mest – og gir best effekt. Regjeringen har mange store, retningsgivende dokumenter under arbeid. KS er bekymret for hvilke nye forventninger som vil stilles til kommunenes helse- og omsorgstjenester i dette omfattende arbeidet. Ambisiøse politiske avgjørelser om kvalitets- eller kapasitetsøkning eller nye rettigheter til brukere, vil bidra til å øke presset.

KS støtter helhjertet helsepersonellkommisjonens forslag om at konsekvensene for personellbehovet innføres som krav til utredninger av foreslått politikk på helse- og omsorgsområdet.

Vil regjeringen innføre et slikt krav til egne utredninger?

Utfordringene er tiltakende over hele landet

Mange kommuner står allerede i en bemanningskrise. Spredt befolkning og store avstander har over tid gitt ekstra personellutfordringer, ikke minst knyttet til effektiv drift av vaktordninger. De senere årene meldes det imidlertid stadig om utfordringer med å rekruttere og beholde personell i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Tjenestene opplever å ha en dobbel utfordring i å få en bærekraftig balanse mellom tilbud og behov for helse- og omsorgstjenester. Familiebasert omsorg svikter, og tilgangen på arbeidskraft og helse- og omsorgspersonell reduseres.

Kommunene må konkurrere om helsepersonellet både med helseforetak og helprivate tilbud. Dagens helsefagutdanninger «trekker» kandidatene i retning av sykehus. Særlig gjør dette seg gjeldene i de sentrale strøkene. Vi vet at den største veksten i oppgaver i tiden fremover vil komme i kommunene. KS mener at staten må ta et sterkere ansvar for utdanning, både kapasitet, organisering og innhold, slik at vi utdanner fremtidens helsepersonell i tråd med behovene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Utdanning er en av de viktigste driverne for flytting fra distrikt til sentrale strøk. KS har ved mange anledninger pekt på behovet for å utvikle flere desentraliserte utdanningstilbud som gir muligheter for dem som har tilhørighet til et sted. Mulighet for å etablere seg i egen bolig kan være avgjørende. Et levende lokalsamfunn med næringsvirksomhet og tilgang til universelle tjenester som barnehage og skole kan bidra til at familier, ikke bare enkeltindivider, velger å leve i distriktene. Samtidig må så vel fysisk som digital infrastruktur være på plass.

Hvordan vil regjeringen legge til rette for at kommunene kan drive gode tjenester i fremtiden?

KS mener det er behov for å vurdere om man skal utvikle gode «distriktspakker», hvor hensynet til behovet for helsepersonell er en av faktorene som må vektlegges.

2.2 Tiltak for å møte prioriterte kompetansebehov i kommunal sektor

Innspill fra KS

En rekke utviklingstrekk påvirker kompetansebehov fremover. Store komplekse samfunnsutfordringer er sektorovergripende og bør få betydning når kompetansetiltak skal prioriteres og videreutvikles. Knapphet på kompetanse blir en flaskehals for å løse de store utfordringene fremover. Derfor mener KS det vil være klokt å følge opp Utsynsmeldingen med en felles handlingsplan for å gi en omforent felles retning og prioritering i kompetansopolitikken.

KS støtter regjeringens prioritering av kompetanse for grønn omstilling, et konkurransedyktig næringsliv og gode velferdstjenester i hele landet.

KS mener regjeringen tar riktige grep i Utsynsmeldingen ved at:

- Dimensjonering og prioritering av studieplasser innenfor de prioriterte kompetanseområdene må skje i tett dialog med arbeidslivet og fylkeskommunen som har ansvar for regional kompetansepolitikk.
- Desentraliserte og fleksible ordninger for etter- og videreutdanning må fortsatt styrkes
- Det utvikles bedre finansieringsordninger for enkeltindivider gjennom endringer i Lånekassen
- Det gjøres mer attraktivt for UH-institusjoner å tilby fleksibel utdanning gjennom endringer i egenbetalingsforskriften
- Arbeidskraftreserven som mangler relevant kompetanse, får bedre muligheter til å kvalifisere seg

Fullføringsreformen som innføres i 2024 innebærer at både unge og voksne skal få rett til videregående opplæring frem til fullført og bestått, og at flere skal få tilbud om et nytt fagbrev.

Samfunnsøkonomisk analyse har nylig utarbeidet en FOU- rapport for KS, som viser hvilke faktorer som hemmer og fremmer fylkeskommunenes arbeid med å gi voksne et tilbud om videregående opplæring og andre kompetansetiltak

Kommunesektoren spiller en sentral rolle i grønn omstilling for å ta vare på naturen, får ned klimagassutslipp og gjøre tilpasninger for å nå skjerpede nasjonale mål. Økt behov for forebygging, beredskap og reparasjon etter klimaskapte ødeleggelser merkes tydelig i kommunesektoren. Det er behov for grønn kompetanse på alle nivå for å lykkes med gjennomgripende grønn omstilling. Også høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv har stor nytte av kompetanse for grønn omstilling. For å sikre gode velferdstjenester og håndtere den demografiske utviklingen, må det foretas en gjennomgripende omstilling til mer bærekraftig drift.

Gode virkemidler for læring og kompetanseutvikling i tjenestene fremover

- Behov for dialog og samarbeid mellom arbeidslivet, videregående opplæring, fagskolesektoren og UH-sektoren om tilbud og innhold i utdanningene for å tilpasse kommunesektorens behov.
- Teknologistøttet læring åpner opp for at både innhold og organisering av læringsaktiviteter kan gjøres enda mer arbeidsnært og behovsdrevet på arbeidsplassen, og mindre ressurskrevende enn tradisjonell undervisning.

- Behov for ytterligere desentraliserte - og fleksible skalerbare ordninger for etter- og videreutdanning med gode finansieringsordninger som gjør det lettere å kombinere med arbeid.

KS vil utfordre regjeringen til å følge opp:

- De statlige virkemidlene for å styrke videregående opplæring og kompetansetiltak er omfattende og fragmenterte, og forvaltes av en rekke ulike departement og direktorat. KS mener at kompetansetiltakene bør samordnes og forenkles for å gi færre og mer kraftfulle satsinger, fremfor mange mindre tiltak og tilskudd som forvaltes av ulike deler av statlig forvaltning. Ordningen med bedriftsintern opplæring er vurdert å være et godt og kostnadseffektivt virkemiddel som bør forsterkes, mens det særlig er behov for å rydde opp i finansieringen av fagskoler, men også UH-sektoren med tanke på dimensjonering og skalering på tvers i tråd med samfunnets behov.
- Det er en utfordring å sikre en tilstrekkelig og forutsigbar **livsoppholdsytelse** for voksne deltakere som skal gjennomføre både videregående opplæring og andre kompetansehevende tiltak for eksempel i UH, til tross for forbedringer eksempelvis i dagpengeordningen. Regjeringen bør gjøre forbedringer i ordningene med livsopphold som gir forutsigbarhet og bedre mulighet for voksne å gjennomføre et utdanningsløp (her kan det sees hen til forslagene i NOU 2018: 13 Livsoppholdsutvalget).
- Det er særlig behov for **bedre ordninger for norskopplæring** som grunnlag for å gi minoritetsspråklige en reell mulighet for å gjennomføre et videregående opplæringsløp og andre kompetansetiltak. Regjeringen og kommunesektoren bør sammen utvikle nye modeller som styrker dette, slik at flere kan integreres og få den kompetansen de selv og samfunnet trenger.
- **Oppfølging av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og etablering av en kunnskapsstruktur for kommunene.** Det er behov for en ytterligere helhetlig, koordinert og kraftfull forsknings- og innovasjonspolitik for kommunesektoren. Kommunene står overfor formidable utfordringer og trenger oppdatert og ny kunnskap til beslutningsstøtte og utvikling av tjenestene. Dagens kunnskaps- og forskningssystem tilrettelegger i liten grad for forskningsinnsats med utgangspunkt i kommunenes behov og en kunnskapsbasert praksis i kommunene. Små midler til en struktur (KSF) som tilrettelegger for systematisk samarbeid mellom kommuner og akademia, identifiserer kommunenes tjenestenære kunnskapsbehov som utgangspunkt for forskning, og utvikler/innhenter og sprer ny kunnskap – kan gi stor uttelling og utjevne forskjeller mellom kommuner.

2.3 Tiltak for bærekraftige arealbeslutninger innenfor rammen av lokalt selvstyre

Innspill fra KS

Målene om å få ned klimautslippene med opp mot 55 prosent i 2030, målet om netto-null-utslipp og et lavutslippssamfunn i 2050 og behovet for å tilpasse oss et klima i endring vil kreve betydelig omstilling av samfunnet. Kommunene og fylkeskommunene er sentrale for å nå disse målene. Særlig aktuelt nå er behovet for økt utbygging av fornybar energi som tiltak for å nå klimamålene innen 2023, som nødvendigvis også vil måtte kreve areal.

Energikommisjonen fastslår i den forbindelse at kommunene i kraft av å være planleggingsmyndighet, byggesaksmyndighet, rådgiver overfor egne innbyggere og bygningsforvalter, har et stort ansvar for utviklingen av framtidens energisystem. KS er enige i dette, og vil også understreke fylkeskommunenes rolle som regional samordner og utvikler.

Hurdalsplattformen synliggjør hvor viktig kommunenes arealbeslutninger er, både for lokal nærings- og samfunnsutvikling og for oppnåelse av nasjonale og internasjonale mål og forpliktelser. Plattformen illustrerer også at det i de konkrete arealbeslutninger alltid vil være avveininger mellom mål som kan være til dels motstridende, enten beslutningene fattes på lokalt eller nasjonalt nivå. Plattformen signaliserer at fokuset på jordvern, på naturområder som lagrer karbon, og som er viktig for flomvern og overvannshåndtering, skal styrkes. Samtidig skal arealpolitikken bidra til vekst og utvikling i både små og store lokalsamfunn, og kommunene skal få økt handlefrihet i å bestemme hvor og når nye boliger skal bygges. Plattformen signaliserer at statlige føringer i transport- og arealpolitikken skal gjennomgås for å sikre tilpasning til lokale forutsetninger. KS støtter denne understrekingen av den lokale fleksibilitet og handlefrihet.

Både de forsterkede klimamålene som EU og Norge har forpliktet seg til gjennom Paris-avtalen og Glasgow-avtalen, og Montrealavtalen om vern av utvalgte områder og også restaurering av natur, vil kunne gi nye nasjonale føringer for kommunesektorens arealbeslutninger. Dette kommer i tillegg til tidligere nevnte ambisjoner om mer jordvern, fortsatt utbygging av transportinfrastruktur, arealer til ny grønn industriutvikling, mer kompakte byer og tettsteder, en mer sirkulær økonomi, styrket samfunnsikkerhet og behovet for produksjon av fornybar energi uten å ødelegge naturgrunnet. De nasjonale målene og forventningene reflektert i nasjonal politikk må stå i et avveid forhold til lokale og regionale myndigheters behov og muligheter for å planlegge og utvikle sine lokalsamfunn for fremtiden.

Målene kan ikke nås uten et koordinert og likeverdig samarbeid mellom alle relevante aktører. I kommunene arbeides det daglig med å gjøre gode avveininger av arealbruk gjennom store og små beslutninger som alle er forankret i lokaldemokratiet. Fylkeskommunene lager regionale planer på utvalgte områder, som regionale areal og transportplaner, jordvernstrategier og regionale planer for nye arealkrevende virksomheter. Det er et helt nødvendig premiss for det videre arbeidet at et samarbeid mellom staten og kommunesektoren er forankret i respekten for det lokale og regionale demokratiet, og forståelse for at lokaldemokratiet skal og må avveie til dels konfliktfylte mål i sine konkrete vedtak mellom mål som alle er forankret i langsiktige bærekraftsmål.

KS vil nå særlig peke på følgende strategier og tiltak for å sikre at summen av mange lokale arealbeslutninger i størst mulig utstrekning styrker langsiktig bærekraft sett i et

klima/miljø/naturperspektiv, men også slik at de øvrige dimensjonene i bærekraftsbegrepet blir ivare tatt:

- Et samarbeid mellom KS/kommunesektoren om å utvikle kunnskapsgrunnlag og brukervennlige verktøy som enda bedre kan integrere natur/miljøhensyn i kommunal og regional planlegging.
- Et konkret eksempel på område for slikt samarbeid er arbeidet med å få på plass areal- og naturregnskap. Slike regnskap er med på å sette betydningen og verdien av natur høyere på dagsorden. Ikke minst vil det bidra til å gjøre konsekvensene av ulike valg tydeligere for beslutningstakerne. Det er mye å vinne på at areal- og naturdimensjonen i slike regnskaper utvikles noenlunde samtidig og på sammenkoplet vis. Et naturregnskap må kobles direkte på heldekkende, kartfestede, regionale og kommunevise arealregnskaper. Det vil legge til rette for at verktøyene kan brukes direkte i arealplanlegging.
- Et nærmere formalisert samarbeid om diskusjonen i kommende varslede stortingsmeldinger om klima, klimatilpasning, flom og skred, og oppfølging av naturavtalen, samt handlingsplanen for sirkulær økonomi, særlig knyttet til alternativer for og konsekvenser av endringer i juridiske og økonomiske virkemidler. Dette omtales mer detaljert nedenfor.
- Separat(e) konsultasjonsmøter i forkant av revideringer av statlige planretningslinjer.

Regjeringen v/klima- og miljøminister Espen Barth Eide har invitert KS til et samarbeid om oppfølging av naturavtalen, som KS har respondert positivt på, jfr. [pressemelding fra KLD 16.01.2023](#). Fra KS' side har det vært understreket at det er vesentlig at arbeidet gjennomføres med respekt for lokaldemokratiet og de vanskelige avveiningene som foregår i landets kommuner og fylkeskommuner for bruk og vern av arealer. Dette kan operasjonaliseres gjennom en separat samarbeidsavtale mellom KS og regjeringen innenfor rammen av konsultasjonsordningen, med bærekraftig arealbruk som tema, inklusiv oppfølging av naturavtalen. Kunnskapsverktøy, virkemidler, styrking av kapasitet og kompetanse og styrket samhandling om statlige styringsredskap, er eksempler på temaer som kan være aktuelle i en avtale, med mål om at summen av lokale arealbeslutninger både sikrer lokal utviklingskraft og samtidig bidrar til nasjonal måloppnåelse innen natur/klima.

Regjeringens samlede forventninger til lokal og regional planlegging kommer formelt til uttrykk gjennom de nasjonale forventningene til lokal og regional planlegging, jfr. plan- og bygningsloven § 6-1. Reviderte forventninger er varslet framlagt fra KDD inneværende halvår. På den bakgrunn mener KS at en samarbeidsavtale som skal respektere de samlede avveiningene som må gjøres i arealplanleggingen på lokalt og regionalt nivå, må som minimum inngås mellom regjeringen v/ KDD og KLD og KS. Som teksten i KS' innspill tidligere har illustrert, vil imidlertid en rekke andre fagdepartementer også ha klare partsinteresser i kommunal arealbruk. Dette inkluderer OED, NFD, LMD og SD i tillegg til de tidligere nevnte departementer. Regjeringen bør selv vurdere behovet for en bredere deltakelse fra departementene i en samarbeidsavtale. Uansett bør det etableres mekanismer for

sammenkobling mellom dette nevnte samarbeidet og allerede etablerte strukturer for samordning innen klima/miljø i regjeringsapparatet, for eksempel den etablerte kjernegruppen for klima/miljø.

2.4 Tiltak for å møte flyktnings situasjonen

Innspill fra KS

Norske kommuner har gjort et kraftig løft for å bosette et rekordhøyt antall flyktninger i 2022. Det medfører store utfordringer for tjenestene i kommunene, både helsetjenester, skole, barnehage og voksenopplæring. Allikevel viser bosettingsvedtakene for inneværende år at det fortsatt er en enorm vilje til å ta imot flyktingene som kommer.

Det er kommet signaler om at årets bosettingsbehov kan forventes å bli enda høyere enn tidligere antatt – og at det vil komme en tilleggsanmodning til kommunene om bosetting av ytterligere 10 000 ut over tidligere anmodning i 2023.

Det er viktig at staten er klar over at vi nå er i en veldig presset situasjon, og at det er helt nødvendig å styrke virkemidlene på flere områder dersom kommunene skal bli i stand til å dekke en så sterk økning i tillegg til dagens vedtak.

- Utleietilskuddet til ombygging eller anskaffelse av boliger må gjeninnføres. Dette er et viktig virkemiddel for å skaffe boliger til flyktninger og andre prioriterte grupper i den boligsosiale politikken. Både det private og kommunale boligmarkedet er under hardt press som følge av nærmere 40 000 bosatte gjennom siste 12 mnd.
- Det er nødvendig å få forsterket finansieringen av norskopplæring til flyktingene fra Ukraina. Dette er en kritisk viktig forutsetning for å kunne få alle de som har godt utdanningsnivå og arbeidserfaring, men svake engelskkunnskaper (og selvsagt norskkunnskap) raskest mulig ut i arbeidslivet.
- Det er behov for bedre finansiering av innførings- og kombinasjonsklasser for flyktninger i videregående skole. Til tross for at fylkene så langt som mulig har opprettet tilrettelagte klasser/skoletilbud, er det fortsatt mange i den aktuelle aldersgruppen som mangler skoletilbud.
- Det er nødvendig å styrke finansieringen og forutsigbarheten for finansiering av tjenester til de flyktingene som har omfattende helse- og omsorgsbehov. Kommunene opplever å ha store utgifter, både som vertskommune for mottak og ved ordinær bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne i kommunene.
- Det er behov for å mobilisere (reserve)personell som følge av økte ankomster og økt press på kommunale tjenester, særskilt innen helse, omsorg, skole og barnehage. Vi ber om at ordningen med anledning for pensjonister til å jobbe uten avkortning av offentlig AFP for pensjonistlønn forlenges også ut over første halvår i år.

2.5 Regjeringens strategi for at EU-kommisjonens forslag til avløpsdirektiv skal bli bedre tilpasset norske forhold

Innspill fra KS

Regjeringen v/Klima- og miljødepartementet har, i likhet med KS og Norsk Vann, levert høringsuttalelse til EU-kommisjonen om kommisjonens forslag til revidert avløpsdirektiv.

KS deler fullt ut regjeringens påpekning i posisjonsdokumentet om at Norge har et kaldt klima, en lang kyst, store fjellområder, spredt bosettingsmønster og regioner med synkende folketall. Videre er det i posisjonsdokumentet vurdert at disse forholdene, særlig for små kommuner, kan bidra til at kostnadene ved vesentlige strenge renskrav kan bli høyere enn miljønyten. Også dette synet deles fullt ut av KS.

Avløpsdirektivet er som kjent et minimumsdirektiv. Dvs. at alle land som minimum må oppfylle direktivets krav, men kan selv velge å sette strengere krav. Det må være et hovedprinsipp for både norsk og europeisk miljøpolitikk at krav til rensing skal være begrunnet ut ifra et mål om å oppnå god tilstand i vannforekomsten, i tillegg til å beskytte folkehelsen og ivareta brukerinteresser. Å kreve rensing bare fordi det er teknologisk mulig eller er riktig for land med andre forhold, er ikke bærekraftig. Det må være et mål at minimumskravene i direktivet ikke settes høyere enn at de er tilpasset minimumsbehovet i alle vannresipientene hvor direktivet skal gjelde, og at det så må settes strengere krav fra nasjonale myndigheter der det er behov.

Selv om regjeringens forslag i posisjonsdokumentet til EU foreslår en noe høyere grense for direktivets virkeområde enn kommisjonens opprinnelige forslag, vil det måtte gjennomføres omfattende investeringer i mange kommuner hvor det kan være grunn til å stille spørsmål om kost/nytte sett i et miljøperspektiv. Det er allerede gjennomført betydelige økninger i vann- og avløpsgebyr i mange kommuner i 2023. Og det er sannsynlig å vente videre betydelige økninger de kommende år pga. vedlikeholdsetterslep og behov for å nå allerede gjeldende miljøkrav. I lys av dette er KS bekymret for at store pålagte nye investeringer i kommunale rensaneanlegg hvor umiddelbar miljøgevinst ikke lett kan ses av innbyggerne (avgiftsbetalerne), vil kunne føre til svært krevende budsjettprosesser lokalt.

KS ber derfor om en redegjørelse for hvilken strategi regjeringen videre ser for seg for å påvirke EU-rådet og parlamentet til å ta tilstrekkelig hensyn også til norske klimatiske forhold i det videre arbeid med revidering av minimumsdirektivet for avløpsrensing.

2.6 Regjeringens arbeid for utsatte barn og unge

Orienteringssak fra staten

Ungt utenforskap er en av våre største samfunnsutfordringer, og for regjeringen er det et overordnet mål å drive politikk for å forebygge og forhindre utenforskap.

Dette er et arbeid som krever innsats fra flere sektorer. En av de største utfordringene med arbeidet for å forhindre utenforskap, er å få til god koordinering mellom tjenestene. Årsakene er sammensatt – men henger til dels sammen med at ulike tjenester og virkemidler ikke er godt nok tilpasset hverandre og ikke har god nok kjennskap til hverandre. Selv om utfordringene er godt kjent – har vi ennå ikke klart å finne tilstrekkelig gode løsninger. Det videre arbeidet krever at vi tilnærmer oss problemene og samarbeider på nye måter, og følges blant annet opp gjennom Barn og Unge 21-strategien.

Det er viktig for regjeringen at vi får til et godt samarbeid med kommunesektoren, KS og andre samfunnsaktører om helheten i politikktutviklingen for barn og unge.

Regjeringen har satt i gang flere større initiativ for å forbedre koordineringen og innsatsen for utsatte barn og unge – på tvers av sektorgrensene. Initiativene er en del av regjeringens velferdspolitiske prosjekt for å redusere ulikhetene i samfunnet og skape gode oppvekstvilkår for barn og unge.

- **Status for arbeidet i Kjernegruppen om utsatte barn og unge**

Kjernegruppen består av kollegiet med departementsråder og ekspedisjonssjefer og et sekretariat som koordinerer saker mellom departementer, og er bindeledd mellom kollegiet og direktoratene.

Kjernegrupper er en ny struktur som skal fungere som en koordinerende enhet som legger til rette for nye samarbeidsformer mellom departementene og mellom departementene og direktoratene.

Det er også etablert en samarbeidsstruktur på direktoratsnivå, hvor 13 direktorater/etater deltar. Etatsstrukturen skal blant annet følge opp statsforvalternes innsats på området. På begge nivåer er det dialog med blant andre KS og Barneombudet.

Arbeidet prioriteres langs tre hovedspor; årshjulsaker, systemsaker og temasaker. Kjernegruppen for utsatte barn og unge har vært viktig for fremdrift i flere tverrdepartementale samarbeid.

- **Stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjevning**

Arbeids- og inkluderingsministeren, barne- og familieministeren, helse- og omsorgsministeren og kunnskapsministeren samarbeider om å utarbeide en felles stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjevning, rettet mot barn, unge og deres familier. Arbeidet ble lansert i folkehelsemeldinga 31. mars. Formålet med meldingen er å synliggjøre og gi retning til regjeringens politikk for å redusere sosiale forskjeller og motvirke at dårlige levekår går i arv. Meldingen skal blant annet se på betydningen av barnets første leveår, inklusivt svangerskap (Barnets første 1000 dager, jf. 2. konsultasjonsmøte 2022), og øvrige viktige overganger fra barn til ungdoms- og voksenliv, utdanning og arbeid.

Meldingen skal blant annet følge opp de to ekspertgruppene om barn i fattige familier (BFD) og om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial

utjevning og sosial mobilitet (KD). De skal levere sine rapporter høsten 2023 og våren 2024.

- **Samfunnsoppdraget om å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv**

I langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP) 2023–2032 lanserte regjeringen et målrettet samfunnsoppdrag om å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeids- og samfunnsliv. Stortinget sluttet seg til samfunnsoppdraget ved behandlingen av LTP 14. februar 2023. KS er en viktig samarbeidspartner og er invitert inn som deltaker i en «operativ gruppe», som skal gjennomføre designfasen og komme med forslag til tidfestede mål og delmål, samt plan for det videre arbeidet. Dette blir en god anledning til å avstemme KS' og regjeringens arbeid med samfunnsoppdrag knyttet til barn og unge.

3 Kostnadsberegningssaker

Rutiner for involvering av KS i arbeidet med kostnadsberegninger av statlig initierte reformer ble innført i 2007. Involvering av KS i slike beregninger skal bidra til å gjøre regjeringens beslutningsgrunnlag best mulig og tilrettelegge for en best mulig oppslutning om statlig initierte reformer i kommunesektoren. Rutinene er basert på rapporten *Om kostnadsberegninger av statlig initierte reformer i kommunesektoren*. Rapporten er tilgjengelig på www.regjeringen.no.

Kostnadsberegninger er et fast tema på konsultasjonsmøtene. Ordningen med å involvere KS i kostnadsberegninger har bidratt til større bevissthet omkring økonomiske og administrative konsekvenser av statlige tiltak rettet mot kommunesektoren. Ordningen innebærer å involvere KS ved kostnadsberegninger av oppgaveendringer og endringer i lover og forskrifter som har konsekvenser for kommunesektoren. Det vil alltid være nødvendig å gjøre en skjønnsmessig vurdering av hvilke saker KS skal involveres i. Sentralt i en slik vurdering er bl.a. om arbeidet med reformen er kjent, reformens omfang og økonomiske størrelse, om det foreligger et godt grunnlag for å beregne økonomiske og administrative kostnader, og om involveringen vil innebære offentliggjøring av regjeringens interne budsjettarbeid eller prioriteringer. Involvering av KS skal ikke redusere regjeringens mulighet til å gjøre helhetlige vurderinger og prioriteringer.

Det gis en statusoppdatering av pågående kostnadsberegningssaker i materialet ved behov.

En oversikt over pågående arbeid, er gitt i vedlegg a.

3.1 Nye kostnadsberegningssaker

Ingen nye kostnadsberegningssaker er meldt inn.

3.2 Avsluttede kostnadsberegningssaker

Nødnett

I forbindelse med etablering av Nødnett i 2007, ble KS involvert i kostnadsberegningen.

Underveis hadde Justis- og beredskapsdepartementet jevnlig møter med KS.

Kostnadsberegningssaken anses som avsluttet. Saken omtales først nå som avsluttet fordi den ved en inkurie ikke har blitt omtalt i tidligere materiale til konsultasjonsordningen.

Ny barnevernlov

KS har vært involvert i arbeidet med kostnadsberegninger knyttet til ny barnevernslov, jf.

Prop. 133 L (2020–2021) *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Kostnadsberegningene omfattet både endringer i barnevernloven som trådte i kraft 1. januar 2022, og den nye barnevernsloven som trådte i kraft 1. januar 2023.

Beregningene omfattet blant annet merkostnader for kommunene ved innføring av krav om en plan for samvær etter omsorgsovertakelse, overføring av betalingsansvaret for godtgjøring til sakkyndig og tolk samt innføring av krav om barnevernsfaglig eller annen relevant mastergradsutdanning for ansatte i det kommunale barnevernet. I endelig rapport om kostnadsberegningene ble det konkludert med at departementet og KS er enige om at det er knyttet noe usikkerhet til flere av de enkelte forslagene. Det ble imidlertid ikke avdekket uenigheter rundt de konkrete anslagene som ble lagt til grunn i rapporten.

Barnevernsreform

KS ble konsultert i kostnadsberegningen av barnevernsreformen i forkant av implementeringen 1. januar 2022. Saken anses som avsluttet.

4 Lovmedvirkningssaker

Rutiner for involvering av kommunesektoren i statlige lovutredninger rettet mot kommunesektoren, ble fastsatt på det første konsultasjonsmøtet 28. februar 2013.

I tråd med Meld. St. 12 (2011–2012) skal avveininger mellom hensyn som tilsier nasjonal styring og hensyn til lokaldemokratiet og kommunal handlefrihet fremgå av departementenes høringsdokumenter og lovproposisjoner til Stortinget. Medvirkningen fra KS kan bidra til å synliggjøre denne avveiningen gjennom å belyse konsekvenser for kommunesektoren ved utredning av nytt eller revidert lov og regelverk.

Formålet med medvirkningen fra KS er at regjeringen og Stortinget får et best mulig beslutningsgrunnlag.

Ordningen omfatter statlig initierte lov- og forskriftsendringer, inkludert rettighetslovgivning, som pålegger kommunesektoren nye eller endrede oppgaver eller plikter. Rutinene for medvirkning fra KS vil også gjelde når arbeidet med nye lover eller forskrifter har sin bakgrunn i EU/EØS-regelverk.

Rutinene vil bygge på de administrative og politiske samarbeidsarenaene som allerede eksisterer gjennom konsultasjonsordningen.

Både KS og departementene kan melde opp saker som er aktuelle for lovmedvirkning. Det gis en statusoppdatering av pågående lovmedvirkningssaker i materialet ved behov.

En oversikt over pågående arbeid, er gitt i vedlegg b.

4.1 Nye lovmedvirkningssaker

Ingen nye lovmedvirkningssaker er meldt inn.

4.2 Avsluttede lovmedvirkningssaker

Ny valglov

Regjeringen la 3. mars 2023 frem Prop. 45 L (2022–2023) *Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)*. Forslaget til ny valglov er planlagt behandlet i Stortinget 31. mai 2023, og vil kunne tre i kraft før stortingsvalget i 2025. I lovarbeidet har det vært lovmedvirkning fra KS gjennom flere møter og skriftlige avklaringer.

Lovmedvirkningssaken anses som avsluttet.

Ny opplæringslov

Regjeringen la 24. mars 2023 frem Prop. 57 L (2022–2023) *Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregående opplæringa (opplæringslova)*. Lovforslaget er planlagt behandlet i Stortinget 1. juni 2023. Planlagt ikrafttredelse er august 2024. I lovarbeidet har det vært lovmedvirkning fra KS gjennom flere møter og skriftlige avklaringer. Lovmedvirkningssaken anses som avsluttet.

5 Bilaterale avtaler

Arbeidet med bilaterale avtaler mellom staten og KS innenfor enkeltsektorer er styrket og videreutviklet som en del av en mer forpliktende konsultasjonsordning fra 2007.

Per april 2023 er det 11 gjeldende bilaterale avtaler innenfor konsultasjonsordningen. En oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler ligger som vedlegg c.

Kjennetegn ved avtalene:

- inngått på politisk nivå
- to parter, staten ved departementene og kommunesektoren ved KS
- begrenset varighet
- de er en del av den nasjonale dialogarenaen med kommunesektoren som konsultasjonsordningen representerer

Det er et mål at avtalene skal brukes på prioriterte kommunale politikkområder og som alternativ til sterkere styringsvirkemiddel som lovfesting og øremerking.

Partene er enige om at avtaler bidrar til en mer systematisk, tettere og omfattende dialog og samarbeid mellom staten og kommunesektoren. KS bidrar til gjennomføringen med nettverk, arenaer, spredning og gjensidig utveksling av informasjon og erfaringer.

5.1 Nye bilaterale avtaler

Samarbeidsavtale om partnerskapet i NAV-kontorene

Samarbeidsavtalen mellom KS og AID om partnerskapet i NAV-kontorene er oppdatert og forlenget. Avtalen ble inngått 04.01.2023 og varer til 31.12.2026.

Avtale om kvalitets- og kapasitetsøkning i praksis for helse- og sosialfagstudenter

Samarbeidsavtalen om kvalitets- og kapasitetsøkning i praksis for helse- og sosialfagstudenter ble inngått 08.09.2022 mellom KD, HOD og KS med varighet til 31.12.2024.

5.2 Status pågående bilaterale avtaler

Samarbeidsavtale om oppfølging av ambisjoner og felles tiltak i digitaliseringsstrategi for offentlig sektor (2019–2025)

Avtalen gikk i utgangspunktet ut 01.09.2022, men i konsultasjonsmøte mellom KS og regjeringen om digitalisering som ble avholdt i mars 2022, ble det avtalt at samarbeidsavtalen løper til ny avtale er signert. Det tas sikte på at ny avtale er ferdigstilt i 2023.

5.3 Avsluttede bilaterale avtaler

Samarbeidsavtale om det videre arbeidet med Felles kommunal journal

Avtalen ble inngått 07.09.2021 med varighet til 31.12.2022, og beskrev samarbeidet mellom staten og KS for gjennomføring av prosjektet Felles kommunal journal. Den statlige finansieringen av prosjekt- og programkostnader ble imidlertid avviklet i statsbudsjettet for 2023, og det ble lagt til grunn at staten ikke skulle inngå i felles eierskap med kommunene i et selskap for å levere løsninger som skulle realiseres i prosjektet. Siden både rammebetingelser for og innhold i prosjektet har blitt vesentlig endret gjennom det siste året, har det ikke vært aktuelt å bare gjøre revisjoner av avtalen, og samarbeidsavtalen ble ikke fornyet.

Vedlegg a) Oversikt over kostnadsberegningssaker

Sak	Oppmeldt
Helse- og omsorgsdepartementet	
Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger	

Vedlegg b) Oversikt over lovmedvirkningssaker

Sak	Oppmeldt
Kulturdepartementet	
Kulturlova	2. møte 2019

Vedlegg c) Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler i konsultasjonsordningen per april 2023

Avtaler om velferdstjenester (kvalitet/tjenesteutvikling)	Parter	Inngått	Utløper	Første avtale inngått
1 Avtale om kvalitetsutvikling i barnehagen og grunnopplæringen	KD og KS	02.12.2022	31.12.2025	2009
2 Avtale om gjennomføring av Leve hele livet 2019–2023	HOD og KS	26.06.2018	31.12.2023	2018
3 Avtale om utvikling av Digihjelpen	KDD og KS	18.03.2022	31.12.2025	2018
4 Avtale om innføring av nasjonale e-helseløsninger i kommunene	HOD og KS	13.01.2022	31.12.2023	2020
5 Avtale om å styrke tilliten til barnevernet	BFD og KS	07.12.2020	31.12.2023	2020
Avtaler om samhandling mellom ulike deler av forvaltningen				
6 Avtale om kvalitets- og kapasitetsøkning i praksis for helse- og sosialfagstudenter 2022-2025	KD, HOD og KS	08.09.2022	31.12.2024	2022
7 Samarbeidsavtale om mottak og bosetting av flyktninger	AID, JD, BFD, KDD og KS	11.03.2022	31.12.2025	2004
8 Samarbeidsavtale om partnerskapet i NAV-kontorene	AID og KS	04.01.2023	31.12.2026	2012
9 Avtale om innføring av helsefellesskap for å skape en mer sammenhengende helse- og omsorgstjeneste	HOD og KS	23.10.2019	31.12.2023	2019

10	Avtale om oppfølging av ambisjoner og felles tiltak i digitaliseringsstrategi for offentlig sektor	KDD og KS	14.09.2020	01.09.2022	2020
11	Avtale om innovasjon og oppfølging av bærekraftsagendaen	KDD og KS	01.06.2021	31.12.2023	2021